

INNSPILLSNOTAT – SIRKULÆR ØKONOMI

EU har satt forbrukerpolitikk i sentrum for handlingsplaner og strategier om sirkulær økonomi. Men EU-regelverket må understøttes også av nasjonal politikk. Forbrukerrådet forventer at Norge i større grad også bruker muligheten til å utvikle nasjonale tiltak for å gjøre det enklere for forbrukerne å ta mer miljøvennlige valg.

INNLEDNING

Skal en omstilling til sirkulærøkonomi lykkes må forbruker med. Forbrukerrådet forventer derfor at forbruker og forbrukerpolitikk vil få en mer sentral plass også i Norge fremover, på lik linje med rollen forbrukerne har i EUs politikk. Norge kan gjøre seg selv til et foregangsland ved å gjøre det billigere for forbruker å ta vare på det vi har fremfor å kjøpe nytt. På den måten kan forbruker bli en driver for sirkulærøkonomi.

Integrering av forbrukerperspektivet i sirkulærøkonomi er også nært knyttet til elementer som lengre levetid og holdbarhet på produkter. Målet er at forbrukerne sikres produkter av høyere kvalitet som varer lenger og som kan repareres, altså en forlengelse av brukstiden. For å kunne ta mer bærekraftige valg må forbrukerne få pålitelig informasjon om hva som er de mest bærekraftige alternativene. I dag er dette umulig å vite og den største barrieren folk opplever er at de rett og slett ikke vet hvilket produkt de bør velge for å velge bærekraftig. Forbruker må i kjøpsituasjonen derfor sikres informasjon om produktets forventede levetid, om innhold av helse- og miljøskadelige stoffer i produktene og om mulighet for reparasjon.

Forbrukerrådet vil derfor presentere noen tiltak som vil gjøre det enklere å ta mer miljøvennlige valg for forbruker, og bidra til en mer sirkulær økonomi.

TILTAK NORGE BØR ARBEIDE FOR:

- Reklamasjonsrettigheter som bidrar til holdbare produkter.
- Informasjonsplikt om reklamasjon. Det bør innføres en plikt til å merke alle produkter med informasjon om reklamasjonstid.
- Bedre rettigheter ved leie av produkter.
- Strengere krav til produkter – produkter må kunne tas fra hverandre og repareres, og reservedeler må være tilgjengelige.
- At det blir enklere og billigere å reparere. Det bør innføres skattefradrag for reparasjoner av kjøleskap, vaskemaskiner og andre produkter, som gjennomføres i hjemmet.
- Merverdiavgiften bør fjernes på reparasjon av blant annet hvitevarer, elektronikk, sykler, klær og sko.
- At det sikres god forbrukerinformasjon som grunnlag for gode miljøvalg. Det bør utarbeides egen forskrift med strengere krav til bruk av miljøpåstander i markedsføring av varer og tjenester.
- At det utarbeides standardisert informasjon til forbruker om tekstiler med hensyn til forventet brukstid, slitasje og holdbarhet. Det må bli lettere å velge klær av god kvalitet som varer lenger.

MER HOLDBARE PRODUKTER - STYRKET REKLAMASJONSRETT

En styrking av forbrukerrettighetene er i tråd med målsettingen om et mer bærekraftig forbruk. Et godt forbrukervern bidrar til at det blir mindre lønnsomt å selge produkter av dårlig kvalitet og kan derfor gi viktige bidrag til en mer sirkulær økonomi.

- **Informasjonsplikt om reklamasjon.** For å øke levetiden på produkter og sikre at forbruker får god informasjon og mulighet til å ivareta sine rettigheter, bør det innføres en plikt til å merke alle produkter med informasjon om reklamasjonstid.
- **Holdbarhet og tilgang til reservedeler bør innarbeides i forbrukerkjøpsloven,** som del av grunnlaget for en vurdering av om varen er i samsvar med avtalen. For husholdningsprodukter og andre kostbare produkter må reservedeler være lett tilgjengelig lenge etter at den siste versjonen av produktet legges ut på markedet. Dersom deler ikke er tilgjengelig, eller er tidkrevende og vanskelige å få tak i, må det kunne defineres som en mangel ved produktet.
- **Det bør utredes hvordan dagens reklamasjonsfrist kan kombineres med en «levetids»-tilnærming.** Minimum levetid for hver produktkategori bør etableres gjennom produktlovgivning (f.eks. økodesign), og bli utgangspunkt for produktspesifikk reklamasjonstid. Produsenter bør også pålegges å informere om forventet levetid på produkter, for å sikre at informasjon er tilgjengelig i kjøpsøyeblikket.

DET MÅ BLI ENKLERE OG BILLIGERE Å REPARERE PRODUKTER

Det er blitt unødvendig dyrt og utfordrende å ta vare på det vi allerede har, og det gjør det vanskelig for oss forbrukere å ta gode miljøvalg. Umulige eller svært kostbare reparasjoner er et stadig større problem. Det må gjøres både enklere og billigere å reparere ting. Alle produktets deler bør kunne repareres eller skiftes ut til en pris som oppfordrer til reparasjon fremfor nyinnkjøp.

- Det bør innføres skattefradrag for kjøp av tjenester i hjemmet som også inkluderer reparasjoner av kjøleskap, vaskemaskiner og andre hvitevarer.
- Mva bør fjernes på reparasjoner (av bla. hvitevarer, småelektronikk, sykler, klær og sko.). Fritak for mva på brukthandel kan også stimulere til mer brukthandel fremfor mindre bærekraftige nyinnkjøp.
- Norge bør ta initiativ i EU til at prinsippet om fritt verkstedsvalg, som er innført for biler, også skal gjelde for elektronikk og større husholdningsprodukter. Sertifiserte frittstående reparatører bør gis rett til innsyn i reparasjons- og servicemanualer til f.eks. PC-er, nettbrett, smarttelefoner, komfyrer, vaskemaskiner, med mer.
- Det bør utredes hvilket ansvar større salgskjeder bør ha for å gjøre reparasjoner og deler tilgjengelig utover reklamasjonsfristen for produkter de selger.

LEIE AV TING - FORBRUKERRETTIGHETENE MÅ STYRKES

Et grønt skifte nødvendiggjør at det legges til rette for at forbruket endres fra å eie til å leie, låne, dele og lease mer. Forbrukerrettighetene ved leie av ting er for svake. For å få flere til å leie framfor å eie og bidra til at deløsninger får større gjennomslag og betydelig klimaeffekt, må forbrukers rettigheter ved leie av ting styrkes. I dag er leie av ting altfor utrygt, og helt grunnleggende forbrukerrettigheter som prisavslag, heving og erstatning ved mangler er ikke på plass. Norske myndigheter bør utrede behovet for en ny lov som regulerer leie av ting.

Gode forbrukerrettigheter og trygge produkter er helt sentrale for at forbruker skal velge å reparere, låne, leie eller lease produkter. Forbrukerrådet ber derfor om at:

- Forbrukere må sikres samme nivå av rettigheter og beskyttelse i et tjenestesamfunn som ved kjøp av varer. Det bør oppnevnes et eget offentlig utvalg som skal utrede hva sirkulærøkonomi med mer vekt på tjenester betyr for forbrukerrettighetene, herunder en ny lov som regulerer leie av ting.
- Virkemiddelapparatet må tilpasses utvikling av nye forretningsmodeller, og stimulere til nye forretningsidéer der det legges til rette for at det blir enklere å dele, låne, leie, bytte og kjøpe brukt.

BÆREKRAFTIG FINANS

Mange bedrifter holder fast ved en lineær produksjon som bidrar til overutnyttelse av naturressurser, klimagassutslipp og forurensning. Slik produksjon fortsetter fordi produsentene ikke har en egeninteresse av å ta hensyn til miljøet. Finansforetak spiller en svært viktig rolle i det grønne skiftet, og det er viktig at særlig bankene formidler kapital på en måte som både understøtter overgangen fra en lineær til en sirkulær økonomi og som blant annet bidrar til å redusere for eksempel klimarisiko.

Offentliggjøringsforordningen (Sustainable Finance Disclosure Regulation) og taksonomien vil samlet kunne gi mer konkrete og etterprøvbare holdepunkter for det grønne skiftet i Norge. Når du investerer i fond må du være sikker på at det er en bærekraftig investering. Forbrukerrådet mener at:

- Krav om at alle aksjefond skal merkes og rangeres etter bærekraftsnivå må innføres, slik at norske forbrukere lettere kan orientere seg i dette markedet.
- Forbruker- og investorbeskyttelsen må forsterkes, blant annet gjennom etablering av tydelige merkeordninger, klassifikasjonssystemer for bærekraftig virksomhet, standarder for grønne finansielle produkter og referanseindekser for bærekraftige investeringer.
- Norske finansforetak må pålegges å innarbeide vurderinger av klimarisiko, både i tilknytning til konkrete investeringsprosjekter og i forbindelse med salg av fonds- og spareprodukter til norske forbrukere.

*Forbrukerrådet er en uavhengig
interesseorganisasjon som bistår forbrukerne og påvirker
myndigheter og næringsliv i en forbrukervennlig retning*

forbrukerradet.no
Twitter: @forbrukerradet
facebook.com/forbrukerradet

